

“ Waterkwaliteit en visbestand in de Mark (Maasbekken) anno 2026 “

De Mark ontspringt in Merksplas en stroomt daarna door Hoogstraten om in Meersel-Dreef de grens over te steken.

De Mark is een speerpuntgebied klasse 3. Het gebied heeft enkel nog natuurlijk herstel nodig om na 2027 de goede ecologische toestand te kunnen bereiken. De hoge nutriëntenlast is afkomstig van een suboptimale rioleringsinfrastructuur en een belasting vanuit de landbouwsector. Naast verdere uitbouw van de riolering, dient overstortwerking te minderen en de RWZI's geoptimaliseerd te worden.

1. Waterkwaliteit

[Zie: Integraal Waterbeleid – Maasbekken – Visie en acties] en

[Zie: Integraal Waterbeleid – Maasbekken – Wateruitvoeringsprogramma – Bekkenbestuur 13 juni 2025]

De Mark heeft een matige waterkwaliteit door een hoge concentratie aan voedingsstoffen.

In de bovenloop van de Mark en de zijlopen (onder andere Heerlese Loop, Muntloop en Kleine Mark) is de waterkwaliteit wel slechter. De hoge nutriëntenlast leidt mee tot ongezonde zuurstofarme omstandigheden in de zomer. De nutriënten zijn afkomstig van een suboptimale rioleringsinfrastructuur en de belasting vanuit de landbouwsector (enerzijds diffuse verontreiniging en anderzijds geconcentreerde restlozingen). Eutrofiëring vanuit landbouw, saneringsinfrastructuur en huishoudelijk afvalwater dient dus prioritair en gericht aangepakt te worden om het watersysteem gezond te maken en verdere ingrepen naar structuurkwaliteit optimaal te laten renderen. Het is een voorwaarde om een natuurlijke dynamiek van de Mark en haar zijlopen verder te ontwikkelen en om lokaal een (half)natuurlijk beekdallandschap met overstromingen toe te laten. Deze verhoogde bovenstroomse berging draagt bij om problemen met wateroverlast stroomafwaarts te vermijden.

Verbetering van de structuurkwaliteit is vooral nodig op het Vlaams waterlichaam van de Mark afwaarts de monding van het Merkske. Doordat het actuele landschap sterk gevormd wordt door intensieve landbouw, lijkt het niet aangewezen het oorspronkelijke meanderende karakter en grondwaterpeil volledig te herstellen. In eerste instantie moet structuurverbetering plaatsvinden binnen de actuele (en te brede) waterloop. Daarnaast kunnen meanders worden heraangesloten, meanders opnieuw worden uitgegraven, de waterloop ondieper worden gemaakt en versmald of een nieuwe meander worden aangelegd.

Opwaarts het centrum van Hoogstraten is er in de vallei ruimte voor de ontwikkeling van een meer natuurlijk beekdallandschap met natuurlijke overstromingen. Hierbij wordt gestreefd naar een optimale landbouwinrichting, binnen de landschappelijke hoofdstructuur en buiten de beekvalleien. In dat opzicht wordt in deze planperiode de ruilverkaveling Rijkevorsel-Wortel aan de Mark, Kleine Mark en Bolkse Beek verder uitgewerkt.

Voor een herstel van de visfauna is het belangrijk dat het knelpunt aan de Laermolen prioritair wordt aangepakt. Dit vormt nu een barrière tussen de waardevolle biotopen in het Merkske en in de structuurrijke bovenloop van de Mark. Ook in Nederland moeten de laatste vismigratieknelpunten worden opgelost.

De Mark is momenteel als recreatieve verbinding en blauw-groen lint in Hoogstraten onderbenut. Deze kans voor de rivier verdient verdere uitwerking in de huidige planperiode.

Er zijn weinig kritieke overstromingen in de Vlaamse Markvallei, maar in Nederland wordt het probleem groter met bedreiging voor onder andere Breda. Een combinatie van effectgerichte (aanleg van overstromingszones, meanders) en brongerichte inspanningen (verhoogde infiltratie en water vasthouden in de bodem) zijn nodig om de piekafvoeren te reduceren. De brongerichte aanpak is bovendien relevant voor duurzaam watergebruik in de sterk aanwezige landbouwsector, en een aanvulling van de grondwatertafel hetgeen voordelig is voor kweldruk en sluitend voorraadbeheer.

De aanwezige kwel verdunt het vervuilde oppervlaktewater en verhoogt het zelfreinigend vermogen van de waterlopen. Gezien de positieve invloed van het kwelsysteem zijn alle factoren die dit systeem bedreigen een knelpunt, zoals waterwinningen, afname infiltratie door drainage en verhardingen, enzovoort. Maatregelen die leiden tot verhoogde kweldruk dienen dus geprioriteerd te worden. De zandgronden zijn alvast geschikt voor infiltratie van regenwater. Onder meer via de hemelwater- en droogteplannen en het lopende interregproject PROWATER kan hier verder invulling aan gegeven worden via herstel van lokale depressies als afvoerlose elementen in het landschap (onder andere tussen Merkske, Mark en Heerlese Loop) en andere blauw-groene stapstenen in functie van waterinfiltratie of waterkwaliteitsverbetering.

Aanleg riolering en optimalisatie zuiveringsinfrastructuur

Verschillende projecten lopen in het gebied van de Mark om de zuiveringsgraad op te krikken en om de saneringsinfrastructuur te optimaliseren (7B_J_0056, 7B_I_0119).

Sinds begin 2023 wordt op RWZI Hoogstraten ingezet op verdergaande fosforverwijdering. Het dossier voor uitbreiding RWZI Merksplas is opgestart. De einde van deze werken worden momenteel voorzien in 2031. Voor het Bekkenbestuur is het belangrijk dat ook RWZI Merksplas wordt uitgebreid en geoptimaliseerd voor het halen van de KRW doelen op de Mark. Te meer omdat hier in de toekomst meer vuilvracht (Zondereigen, strafinstelling Merksplas) zal toekomen.

De aanleg van de collector Steenweg op Weelde en bijkomende huisaansluitingen zijn voorzien vanaf medio 2026. Aansluitend zal het project om de vuilvracht van Zondereigen naar Merksplas door sturen worden opgestart.

Om de huishoudelijk vuilvracht van de strafinrichting van Merksplas aan te sluiten op een rioolwaterzuivering zijn 2 rioleringsprojecten gedefinieerd, namelijk A221026 en 22474. Het gemeentelijk subsidieproject 'A221026 - Sanering omgeving gevangenis' is opgedragen op het gemeentelijke investeringsprogramma 2021/1. Het bovengemeentelijk project '22474 - Verbindingsriolering Steenweg op Rijkevorsel (gevangenis Merksplas)' is opgedragen aan Aquafin via het optimalisatieprogramma 2022. Beide projecten, gepland door rioolbeheerder Pidpa en Aquafin, zijn qua uitvoering op elkaar afgestemd. De uitvoering van deze werken is voorzien vanaf eind 2026 tot eind 2028.

Cruciaal hierbij is dat binnen de strafinrichting Merksplas het bestaande gemengde rioleringsstelsel wordt ontdebeld. Een studiebureau heeft, in opdracht van de Regie der Gebouwen, een stappenplan opgemaakt om in verschillende fases de site te renoveren en het terrein van een gescheiden stelsel te voorzien. De 1ste fase van dit stappenplan zal half 2026 starten. Fase 1, die ook de renovatie van een aantal gebouwen omvat, zal uitgevoerd zijn in 2030. Het Bekkenbestuur dringt erop aan om conform VLAREM het huishoudelijk afvalwater van de strafinrichting aan te sluiten na de uitvoering van de rioleringswerken en dat bijgevolg de renovatiewerken op de site Merksplas prioritair aangepakt wordt. De vuilvracht heeft immers invloed op de Bolkse Beek en is dus eveneens van belang voor het welslagen van de hertelmaatregelen binnen RVK Rijkevorsel-Wortel (4B_E_0368).

Tot slot dient vermeld te worden dat het ontwerp van Aquafin project voor aansluiting van de Hinneboomstraat & Achteraard (Minderhout) in 2025 wordt opgestart. De uitvoering is voorlopig voorzien tegen eind 2027. Hiernaast zijn ook nog (ontwerpen van) projecten voor de aansluiting van Meerselse Bergen en Heerle in Hoogstraten en Helhoek in Rijkevorsel lopende, zowel bij Aquafin als Pidpa als gemeentelijke rioolbeheerder.

2. Visbestand

Oplossen vismigratieknelpunt Laermolen

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voorzag in 2024 een vispassage aan de Laermolen. Daarmee wordt het laatste vismigratieknelpunt in Vlaanderen op de Mark weggewerkt. In dit project in samenwerking met de stad Hoogstraten werd de brug over de Mark vernieuwd, en werd de site ingericht in functie van beleving (actie 8A_E_0377).

De stuw aan de Laermolen zorgt voor een verschil in waterpeil op de Mark van ongeveer 1,70 meter. Hierdoor kunnen vissen niet stroomopwaarts zwemmen, wat nodig is voor hun voortplanting. Dit wordt opgelost door een alternatieve route aan te leggen, een nevengeul rondom de molen. Deze nevengeul krijgt een natuurlijk, kronkelend traject met 22 kleine vistrappen. Het verschil in waterpeil wordt zo verspreid over een reeks drempels in de plaats van één grote.

Vissen kunnen nu eindelijk opnieuw de waardevolle kronkelende bovenloop van de Mark bereiken. Een belangrijke voorwaarde voor een geslaagd ecologisch herstel is dat het zuurstofgehalte hier nog verbetert. Momenteel is het zuurstofgehalte in de Mark nog te laag voor veel soorten. Met het wegnemen van deze laatste barrière in op de Mark in Vlaanderen resten enkel nog 2 vismigratieknelpunten in Nederland.

Waterschap Brabantse Delta zal deze op korte termijn aanpakken zodat de hele Mark vanaf de monding in Nederland tot het brongebied in Merksplas toegankelijk wordt voor vissen.

Beekherstel op de Mark, inclusief doortrekken fietspad langs de Mark

De Mark is stroomafwaarts van de monding van het Merkske sterk rechtgetrokken, zoals vele rivieren in Vlaanderen. Dit heeft geleid tot minder waterberging in de bedding en snellere waterafvoer naar Nederland. Daarnaast heeft dit geleid tot een lagere beekstructuur en ecologisch slechtere situatie. De VMM werkt al vele jaren aan een verbeterende situatie door een gedeeltelijk herstel door het inschakelen van bestaande meanders, het uitgraven van een aantal gedempte meanders en andere structuurmaatregelen in de bestaande bedding zoals het plaatsen van keerkribbes. (actie 8A_E_0377). Hierbij wordt ook ingezet op de aanleg van bufferstroken. Afhankelijk van de situatie hebben die verschillende breedtes en functies. Hierbij zal waar nodig de missing link in de fietsverbinding voor het fietspad langs de Mark gerealiseerd worden.

In totaal wordt gemikt op bijkomend buffervolume in de waterloop van 131.000m³ (bij T100). Er komt een striktere scheiding tussen waterloop en landbouw. Er is behoud en uitbreiding van de recreatie langs de Mark. Er zijn verschillende projectgebieden om het geheel te realiseren. Grondverwerving loopt al verschillende jaren en ondertussen is er 18ha verworven van de 27ha die voorzien werd.

Voor de aanleg van de meander ter hoogte van Groot Eyssel is de grondverwerving rond. In 2024 liep het ontwerpproces en de uitvoering is voorzien in 2026. Voor de aanleg van bufferstroken langsheen de Mark dient nog aanzienlijk wat gronden verworven te worden. Een algemeen knelpunt is dat de grondverwerving moeizaam verloopt.

Rond Looi is ondertussen ook voldoende grond voor het aanleggen van 500m plasbermen en een bijkomende meander. Dit project is opgenomen in het interregproject 'Otter over de grens', met uitvoering in 2026.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) werkt in dit interregproject samen met de stad Breda en Waterschap Brabantse Delta aan een migratiecorridor voor de otter langs de rivier de Mark. Deze ecologische verbinding over (lands)grenzen heen vraagt het ontsnipperen van migratieknelpunten, bijkomende natte natuur als extra leefgebied en micro-habitats in het (stedelijk) landschap als 'stapstenen'. Hierbij is het belangrijk dat er een gezonde visdensiteit (als voedsel) is en er dus ingezet wordt op betere waterkwaliteit en leefgebieden voor vis.

Afvissingen door INBO

a) Afvissing in 2021

In 2021 werden 14 vissoorten gevangen, namelijk baars, biermpje, bittervoorn, blankvoorn, brasem, driedoornige stekelbaars, kleine modderkruiper, paling, rietvoorn, riviergrondel, snoek, tiendoornige stekelbaars, zeelt en zonnebaars.

b) Afvissing in 2023

In 2023 werden 3 vissoorten gevangen, namelijk driedoornige stekelbaars, goudvis en zonnebaars.

c) Afvissing in 2024

In 2024 werden 8 vissoorten gevangen, namelijk biermpje, blauwband, driedoornige stekelbaars, giebel, riviergrondel, tiendoornige stekelbaars, zeelt en zonnebaars.

d) Afvissing in 2025

In 2025 werden 7 vissoorten gevangen, namelijk baars, biermpje, blankvoorn, paling, rietvoorn, riviergrondel en zonnebaars.

[Zie: Tabellen in bijlage]

Wolvertem, januari 2026

VERBEIREN Marc

TABEL afvissing in 2021

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	baars	16.00	321.50
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	bermpje	5.00	5.70
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	bittervoorn	7.00	0.90
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	blankvoorn	69.00	450.70
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	brasem	3.00	2351.30
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	driedoornige stekelbaars	176.00	50.40
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	kleine modderkruiper	6.00	3.40
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	paling	2.00	741.10
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	rietvoorn	17.00	82.70
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	riviergrondel	39.00	83.60
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	snoek	7.00	5568.20
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	tiendoornige stekelbaars	14.00	2.50
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	zeelt	7.00	31.70
Mark	178531/243333	Strijbeek, Mankweg	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2021	zonnebaars	1.00	7.10

TABEL afvissing in 2023

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Mark	178086/233012	SO stuw 6	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2023	driedoornige stekelbaars	1.00	2.10
Mark	178086/233012	SO stuw 6	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2023	goudvis	1.00	27.70
Mark	178086/233012	SO stuw 6	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2023	zonnebaars	1.00	17.40

TABEL afvissing in 2024

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Mark	183969/229577	Merksplas, Hoekeinde thv nr50 + Oude Baan, afwaarts	Merksplas	Antwerpen	Maasbekken	2024	bermpje	15.00	72.30
Mark	183969/229577	Merksplas, Hoekeinde thv nr50 + Oude Baan, afwaarts	Merksplas	Antwerpen	Maasbekken	2024	blauwband	24.00	23.70
Mark	183969/229577	Merksplas, Hoekeinde thv nr50 + Oude Baan, afwaarts	Merksplas	Antwerpen	Maasbekken	2024	driedoornige stekelbaars	47.00	83.00
Mark	183969/229577	Merksplas, Hoekeinde thv nr50 + Oude Baan, afwaarts	Merksplas	Antwerpen	Maasbekken	2024	giebel	13.00	45.40
Mark	183969/229577	Merksplas, Hoekeinde thv nr50 + Oude Baan, afwaarts	Merksplas	Antwerpen	Maasbekken	2024	riviergrondel	1.00	4.40
Mark	183969/229577	Merksplas, Hoekeinde thv nr50 + Oude Baan, afwaarts	Merksplas	Antwerpen	Maasbekken	2024	tiendoornige stekelbaars	15.00	18.90
Mark	183969/229577	Merksplas, Hoekeinde thv nr50 + Oude Baan, afwaarts	Merksplas	Antwerpen	Maasbekken	2024	zeelt	2.00	425.10
Mark	183969/229577	Merksplas, Hoekeinde thv nr50 + Oude Baan, afwaarts	Merksplas	Antwerpen	Maasbekken	2024	zonnebaars	10.00	35.70

TABEL afvissing in 2025

Waterloop	Lambert X/Y	Omschrijving	Gemeente	Provincie	Bekken	Jaar	Nederlandse naam	Gemiddelde Dagvangst (aantal)	Gemiddelde Gewicht (gram)
Mark	176081/239107	Stroomafwaarts vistrap	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2025	baars	1.00	44.50
Mark	176081/239107	Stroomafwaarts vistrap	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2025	bermpje	3.00	11.10
Mark	176081/239107	Stroomafwaarts vistrap	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2025	blankvoorn	457.00	166.30
Mark	176081/239107	Stroomafwaarts vistrap	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2025	paling	1.00	651.20
Mark	176081/239107	Stroomafwaarts vistrap	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2025	rietvoorn	1.00	2.80
Mark	176081/239107	Stroomafwaarts vistrap	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2025	riviergrondel	4.00	21.40
Mark	176081/239107	Stroomafwaarts vistrap	Hoogstraten	Antwerpen	Maasbekken	2025	zonnebaars	5.00	121.50

CIW – oppervlaktewaterlichamen – Maasbekken

Toon fiches Vlaams waterlichaam <ul style="list-style-type: none">KarakteriseringDoelstellingenDruk en impactanalyseBeoordelingKwaliteitsnormen gevaarlijke stoffenToekomstverkenningReductiedoelen en afwijkingen	VL11_145	MARK (Maas)	Hoogstraten, Rijkevorsel
--	----------	-------------	--------------------------

Toon fiches lokaal waterlichaam van 1ste orde <ul style="list-style-type: none">KarakteriseringDoelstellingenDruk en impactanalyseBeoordelingKwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen	L107_609	KLEINE MARK	Beerse, Brecht, Hoogstraten, Merksplas, Rijkevorsel
--	----------	-------------	---

Toon fiches lokaal waterlichaam van 1ste orde <ul style="list-style-type: none">KarakteriseringDoelstellingenDruk en impactanalyseBeoordelingKwaliteitsnormen gevaarlijke stoffen	L107_610	MARK L1	Beerse, Hoogstraten, Merksplas, Rijkevorsel, Turnhout
--	----------	---------	---